

نقش بستن عاشورا بر قامت قلم‌نی

گفت‌وگو با علی اکبر رضوانی، خوشنویس مشه‌دی، به مناسبت برگزاری نمایشگاه «گلاب اشک» در نگارخانه رضوی

ریحانه موسوی

«عاشورا، یکی از موضوعات مهم مورد توجه هنرمندان خوشنویس در دوره‌های مختلف بوده و اکنون نیز بیشتر توجه هنرمندان را به خود جلب کرده‌است، زیرا هنر عاشورایی، از دیر باز تا کنون نقشی ویژه در زندگی مردم این مرزوبوم داشته و الهام‌بخش هنرمندان متعهد بوده‌است. هنرمندان ایرانی هر کدام به روش‌ها و سبک‌های مختلف، آثاری عاشورایی خلق کرده‌اند و برخی از این آثار هرگز از یاد و خاطره مردم فراموش نشده‌است. نمایشگاه «گلاب اشک» با نمایش منتخب آثار خوشنویسی شکسته نستعلیق استاد علی اکبر رضوانی، هنرمند برجسته خراسانی، با حضور پر شور علاقه‌مندان به هنر در این هفته در نگارخانه رضوی موزه حرم مطهر امام رضا^(ع) گشایش یافت.

دیوار های این نمایشگاه م‌زین به قاب های خطاطی بسم... الرحمن الرحیم، آیت الکرسی و دعای فرج بود و اشعاری مانند، در بارگاه قدس که جای ملال نیست/ سرهای قدسیان همه بر زانوی غم است، از محشتم کاشانی، «ای حسین ای در ره حق با ثبات ای چراغ دین و کشتی نجات...، از سید حسن استرآبادی و، می‌گفت و می‌گریست که جانسوز ناله‌ای/ آمد ز حنجر شه لب تشنگان برون، از وصال شیرازی به چشم می‌خورد. این نمایشگاه خوشنویسی به مناسبت بزرگداشت دهه اول محرم و هم‌زمان با روز بزرگداشت شاعر مرثیه‌سرا، محشتم کاشانی، برپا شده‌است و علاقه‌مندان می‌توانند برای بازدید از آن تا ۲۰ مرداد از ساعت ۹ تا ۱۷ به‌صحن کوثر مراجعه کنند.

آنچه می‌خوانید، گفت‌وگوی شهرآرا با علی اکبر رضوانی، خوشنویس مطرح مش‌هد، در حاشیه برپایی نمایشگاهش است.

● ابتدا می‌خواهیم از شما درباره نمایشگاه «گلاب اشک» و آثارتان بشنویم.

این نمایشگاه شامل ۴۸ اثر در قالب خط شکسته نستعلیق به هم‌راه قطعه سازی و تذ‌هیب د‌خترم فاطمه رضوانی است. بیشتر تابلوها در برگزیده اشعار محشتم کاشانی است؛ زیرا روز اول محرم، بزرگداشت مقام این شاعر است. چند اثر نیز از صباحی بیدگلی، سید حسن استرآبادی و وصال

امیر عبد‌اللهی

هر سال با فرا رسیدن محرم ، سینما و تلویزیون هم رخت عزا به تن می‌کنند و شاهد پخش آثار جدید و قدیمی هستند که به‌مناسبت یکی از رویدادهای مهم دین‌ی و فرهنگی کشور ساخته شده‌اند. کلیشه را کنار بگذاریم بر و این موضوع متمرکز نشویم که چرا چنته سینما و تلویزیون ایران از روایت مهم‌ترین واقعه شیعی، چندان پر نیست. تا ماه محرم می‌رسد، همه یک پرسش واحد دارند و می‌خواهند دلیل کم بودن تولیدات نمایشی عاشورا را به بحث بگذارند. اما سوال اینجاست که اگر بنا باشد حماسه کر بلا و فرهنگ عاشورا از طریق آثار نمایشی درک کنیم و بشناسیم، چه گزینه‌هایی پیش روی ماست؟ عاشورا ادبیات و هنرهای تجسمی و نمایشی ما پیوندی درینه و ناگسستنی دارد. اما وقتی که به عرصه فیلم و سریال می‌رسیم، با وجود حجم انبوه تولیدات مناسبی، تعداد آثار ماندگار و تأثیرگذار مرتبط با ماه محرم خیلی هم زیاد نیست. به‌راستی عجیب است که در تاریخ سینمای ایران، از موضوع عاشورا برای ساخت آثار سینمایی، بهره بسیار ناچیزی گرفته شده است. چنین داستان حماسی

و پرماه‌ای در تمام این سال‌ها در دسترس سینماگران قرار داشته اما بهره

کمی از آن به سینما و تلویزیون ایران رسیده است. می‌گویند در تمام آثار نمایشی و درام دنیا، ۳۶ وضعیت ثابت وجود دارد؛ یعنی ۳۶ وضعیت دراماتیک که قابلیت خاصی برای تصویرسازی و نمایشی کردن در عرصه‌های مختلف مانند تئاتر، تلویزیون، سینما و تمام رسانه‌های تصویری دارد. در حماسه عاشورا دست کم ۱۵ وضعیت درام‌مستقیم روی داده‌است که هر وضعیت می‌تواند موضوع یک فیلم یا حتی چند فیلم یا مجموعه سینمایی و تلویزیونی باشد. از آن میان می‌توان به وضعیت‌های شورش و قیام، تهور، جسورانه، عداوت میان خویشان‌ودان و آشنایان، قربانی‌خشونت، تعقیب، انتقام‌جویی، لایه‌وتوبه، ایثار در راه آرمان، همه‌چیز فدای هوس، خیانت، رقابت فرادست و فرودست، جاه‌طلبی، قضاوت اشتباه، پیشیمانی و از دست‌دادن محبوب‌اشاره کرد. دیگر وضعیت‌های دراماتیک نیز گاه غیرمستقیم به‌واقع عاشورا

مرتبط می‌شوند و قابلیت‌تصویری و نمایشی‌شدن را دارا هستند. باید پذیرفت تا رسیدن به نقطه

مطلوب، راه‌ی طولانی و پره‌سای پرپیچ‌خم پیش‌روست و با چرغ نقد و غر زدن، «هیچ» اتفاقی رخ نمی‌دهد. سوبه‌پرونده پیش‌رو، تحلیل متن و فرامتن فیلم و سریال‌های مهمی است که مستقیم یا غیرمستقیم واقعه عاشورا را دست‌مایه قرار داده‌اند.

● الگویی مناسب برای ساخت فیلم‌های تاریخی

فیلم سینمایی «سفیر»، ساخته فریرز صالح، اولین تخر به روایت سینمایی از حاشیه‌های واقعه کر بلا بعد از انقلاب اسلامی است که در اولین جشنواره فیلم فجر در سال ۱۳۶۱ به‌نمایش درآمد و گرچه واکنش‌های چندان مثبتی به دنبال نداشت، خیلی‌ه‌ها همچون منتقدان روبرو شدند فریرز صالح گوشه‌ای از زندگی قیس بن مسهر را تصویر کرد. او نماینده امام حسین^(ع) است که با نامه‌ای برای سلیمان خزاعی به طرف کوفه می‌رود و در راه به دست‌والی کوفه، دستگیر و به زندان افکنده می‌شود. صالح با رویکردی که در «سفیر» با تأکید بیشتر بر هویت دینی دنبال کرد، به‌الگوی مناسبی برای ساخت فیلم‌های تاریخی در دهه ۶۰ و سال‌های بعدی رسید. در آن دوران، سینمای ایران در تب و تاب جنگ و حوادث پس از انقلاب اسلامی بود. بنابراین تولید یک اثر هنری با پرودا کشن عظیم و تاریخی، شاید دور از انتظار به نظر می‌رسید. اما با وجود تمام مشکلات، فیلم سفیر ساخته شد و تأثیر خود را بر تولیدات تصویری در این عرصه هم گذاشت.

● اولین کوشش‌های دهه شصتی مش‌هدی‌ها

«روایت عشق» نام یک مجموعه تلویزیونی به کارگردانی علاءالدین رحیمی و انوشیروان ارجمند است که در سال ۱۳۶۴ تهیه و از شبکه یک پخش شد. این اثر اولین مجموعه تلویزیونی بعد از انقلاب ۵۷ بود که در باره حوادث قیام عاشورا و نبرد کر بلا ساخته شد. بیشتر عوامل و بازیگران فیلم از هنرمندان شاخص سال‌های گذشته خراسان و مش‌هد بودند که توانستند این پروژه سخت را به سرانجام برسانند. هنرمندانی نظیر مرحوم انوشیروان ارجمند، مرحوم رضاسعدی، محمد الهی، احمد مینایی، احمد ریحانه، علی جوانمرد و...

«روایت عشق»، داستان عهدشکنی مردم کوفه و ظلم و جور زیدیان علیه‌خاندان پیامبر اسلام^(ص) بود. در کنار روایت حوادث کوفه تابیش از قیام عاشورا، حرکت کاروان حسین بن علی^(ع) به سمت کر بلا و فجایع

● چرا در آثار به نمایش گذاشته شده در «گلاب اشک»، خط شکسته نستعلیق را برای نوشتن انتخاب کردید؟ امتیاز این خط بر سایر خطوط چیست؟

● شما بیش از ۳۰ سال است که به هنر خوشنویسی مش‌غول هستید، در این مدت چند نمایشگاه فردی و گروهی برگزار کرده‌اید؟

من حدود ۲۰ سال است که به هنر شکسته نستعلیق مش‌غول هستم و حدود ۴۰ نمایشگاه انفرادی برگزار کرده و در نمایشگاه‌های گروهی زیادی نیز شرکت کرده‌ام.

لقب‌های بسیاری به این خط داده‌اند. بهار نستعلیق، سخن عشق و سماع قلم، تعاریفی است که برای این خط بیان شده‌است که از میان آن‌ها بهار نستعلیق، تأمل بر انگیزتر است و زیبایی بیش از حد این نوع خط را می‌رساند.

● آثار شما، بازنمایی از ارادت و ذوق ورزی شما در ساحت عاشورایی است. این حس و حال نمایش آثار عاشورایی در این ایام از زبان شما شنیدنی است. نمایش آثار من در این حوزه یعنی محرم و عاشورا اولین بار در سال ۸۱ با نمایشگاهی به نام «نینوا» در شهرستان قوچان شروع شد و بعد از آن در شهرهای مختلف مانند سبزوار، شیراز و مش‌هد ادامه پیدا کرد. یک خوشنویس دوست دارد به هر شکلی در این مراسم عزاداری شرکت کند و سهم او از مجلس روضه، به تصویر کشیدن آثار هنری در زمینه عاشورا است.

● آثار خوشنویسی چه نقشی می‌تواند در ترویج فرهنگ عاشورایی داشته باشد و به عبارتی، هنر به تأثیری بر ماندگاری حماسه‌ها می‌گذارد؟

اگر بخوایم دقیق‌تر و منصفانه‌تر به این موضوع نگاه کنیم، وقتی وارد حسینیه‌ها و تکایا می‌شویم، اولین چیزی که می‌بینیم، آثار خوشنویسی و نوشته‌هایی است که به شکل زیبایی در قالب‌های هنری مختلف جلوه‌گری می‌کند. زبان قلم تأثیرگذاری زیادی در حوزه‌های مختلف از جمله ترویج فرهنگ عاشورایی دارد.

● به نظر شما، هنرمندان ما نقش خود را در اشاعه فرهنگ عاشورا به خوبی ایفا کرده‌اند؟

این اتفاق به ذوق، سلیقه و دیدگاه هنرمندان بازمی‌گردد، اما به نظر من هنرمندان تا کنون توانسته‌اند نقش خود را به خوبی در این حوزه ایفا کنند.

● در پایان برای مخاطبان ما، چند نمونه از بهترین آثار خوشنویسی در زمینه عاشورا را نام ببرید؟

در زمینه عاشورا کارهای زیادی ارائه شده‌است، اما اشعار محشتم کاشانی که به خط درویش عبدالمجید منسوب است، همچنین نستعلیق استاد غلام حسین امیرخانی که در کتابی با نام محشتم کاشانی به چاپ رسیده‌است، شاهکاری بزرگ در حوزه خوشنویسی عاشورایی به‌شمار می‌آید.

عاشورایی‌های سینما و تلویزیون ایران

نگاهی به سریال‌ها و فیلم‌های سینمایی عاشورایی

روز عاشورا اوستمی که به خاندان اهل بیت روا شد، در این مجموعه به تصویر کشیده شده‌است. کامل، مهم و تأثیرگذار فیلم، روز واقعه، ساخته شهرام اسدی، راشاید بتوان یکی از آثار کامل و مهم سینمای ایران دانست که در باره حادثه کر بلا تولید شده‌است. فیلم، قصه‌اش را از زاویه شخصیتی به نام عبدا... روایت می‌کند و از منظر فرم، شکل و شمایل درستی دارد. قهرمان فیلم یعنی عبدا... جوانی نصرانی است که تازه مسلمان شده‌است و در روز عروسی‌اش در میان شادی دیگران، ندایی می‌شنود که او را به یاری فرامی‌خواند. عبدا... به دنبال این نداء مسیری طولانی را طی می‌کند و سرانجام زمانی به کر بلا می‌رسد که عصر روز عاشورا است. از نکات شاخص این فیلم، می‌توان به فیلم‌نامه بهرام بیضایی اشاره کرد که به زیبایی به نگارش درآمده‌است. او با دست‌مایه قرار دادن عناصر نامدین در روایتش و دور ماندن از مرکز ثقل تاریخی (یعنی نمایش خود واقعه عاشورا)، توانسته‌است هم‌باورهای عوامانه را بدون حساسیت‌نمایش دهد و هم، این‌که با ساختن جهانی نامدین و اسطوره‌ای، خرده‌روایت‌ها و عناصر دراماتیکش را از گزند تیغ منطق و حقیقت تاریخ دور نگه دارد.

● عاشورایی‌ترین فیلم سینمای ایران بدون تردید پرهزینه‌ترین فیلم سینمایی در باره حادثه عاشورا و نهضت امام حسین^(ع)؛ «رتاخیز»، ساخته احمد رضا درویش است.

این اثر سینمایی به صورت مستقیم، به سراغ شرح وقایع روز عاشورا رفته و سعی کرده‌است تصویری صریح از این حادثه عظیم را به نمایش بگذارد. نکته مهم فیلم، همین است که رتاخیز تنها اثری است که بی‌پرده به دنبال روایت واقعه عاشورا رفته‌است. فارغ از حساسیت‌ها، «رتاخیز» می‌تواند الگویی مناسب برای کسانی باشد که دغدغه تصویری کردن عاشورا و اتفاقات پس از آن را دارند. فیلم احمد رضا درویش از نگاه ما مخاطبانی که پیش‌تر فیلم را دیده‌ایم، یکی از فیلم‌های خوب، خوش‌ساخت، تأثیرگذار و عاشورایی سینمای ایران است. می‌توان به جرئت گفت که رتاخیز نه تنها تکمیل‌کننده فیلم «روز واقعه» است، بلکه بسیار مهیج‌تر، عمیق‌تر و تاریخی‌تر از آن ساخته شده‌است و قدیمی‌بسیار روبه‌جلو محسوب می‌شود. احمد رضا درویش به روشی هوشمندانه، زاویه دید دانای کل را کنار می‌گذارد

● عاشورایی‌ترین فیلم سینمای ایران بدون تردید پرهزینه‌ترین فیلم سینمایی در باره حادثه عاشورا و نهضت امام حسین^(ع)؛ «رتاخیز»، ساخته احمد رضا درویش است.

این اثر سینمایی به صورت مستقیم، به سراغ شرح وقایع روز عاشورا رفته و سعی کرده‌است تصویری صریح از این حادثه عظیم را به نمایش بگذارد. نکته مهم فیلم، همین است که رتاخیز تنها اثری است که بی‌پرده به دنبال روایت واقعه عاشورا رفته‌است. فارغ از حساسیت‌ها، «رتاخیز» می‌تواند الگویی مناسب برای کسانی باشد که دغدغه تصویری کردن عاشورا و اتفاقات پس از آن را دارند. فیلم احمد رضا درویش از نگاه ما مخاطبانی که پیش‌تر فیلم را دیده‌ایم، یکی از فیلم‌های خوب، خوش‌ساخت، تأثیرگذار و عاشورایی سینمای ایران است. می‌توان به جرئت گفت که رتاخیز نه تنها تکمیل‌کننده فیلم «روز واقعه» است، بلکه بسیار مهیج‌تر، عمیق‌تر و تاریخی‌تر از آن ساخته شده‌است و قدیمی‌بسیار روبه‌جلو محسوب می‌شود. احمد رضا درویش به روشی هوشمندانه، زاویه دید دانای کل را کنار می‌گذارد

سریال‌های دیگری چون «معصومیت از دست‌رفته»، ساخته داوود میرباقری، «سفر سبز»، ساخته محمدحسین لطیفی و «شب دهم»، ساخته حسن فتحی و فیلم، به‌خاطر هانیه»، ساخته کیومرث پوراحمد، هم در این سال‌ها با موضوع محرم و عاشورا ساخته شد که شرح و تحلیل آن‌ها در مجال این نوشتار نمی‌گنجد.

قدم زدن میان نقش‌های آویخته از سقف

امیرمنصور رحیمیان

خط و نقطه جزو مهم‌ترین اصول در هنرهای تجسمی هستند. ساختمان خط و نقطه، اجزای آن‌ها و مانی آن‌ها، اولین چیزهایی است که هر هنرمندی که در شاخه‌ای از هنرهای تجسمی فعالیت می‌کند، باید بیاموزد. فرقی هم

ندارد که چه سبک یا چه نوع از این هنرها باشد. خط به همان اندازه که در نقاشی، با هر سبک و شناسنامه‌ای، مهم است، در پیکره‌سازی و عکاسی و دیگر هنرهایی که بر چسب تجسمی دارند، هم اهمیت دارد. نمایشگاه «وضعیت ناتمام»، از صدیقه کفاش، در نگارخانه رادین بر همین اساس تکیه دارد. آثاری تخت و خطی و بدون استفاده از نور و رنگ و عمق و با کمترین قابلیت‌های تکنیکی، توانسته‌است تمام منظور نقاش را منتقل کند. در حقیقت هر نمایشگاه هنری، دو وجه غالب دارد و می‌شود آن را از دوزاویه تکنیک و مفهوم بررسی کرد. «وضعیت ناتمام» با اینکه در زمینه تکنیک و استفاده از رنگ، زاویه نگاه و فضا سازی، ایرادهایی دارد، در انتقال مفاهیم، بسیار خوب و قدرتمند عمل می‌کند. کفاش در استفاده از خطوط هم راستا و تاکید بر رنگ‌های محدود، چنان پیش می‌رود که خودش هم در دنیای ایجاد شده گم می‌شود. آثار او از نمای نزدیک، خطوط به سبک اکسپرسیون و فرم‌گیز هستند و در مواجهه دورتر، فرمی انتزاعی و قابل درک به خود می‌گیرند. کشف اینکه در هر گوشه و قاب، یک فرم سرگردان وجود دارد که نیاز به واکاوی و دقت بیشتر دارد، برای مخاطب سرگرمی و لذت بیشتری دارد. ترکیب‌بندی‌ها به طرز معجزه‌آسایی درست هستند و می‌شود گفت روی ترکیب‌بندی کلی اثر در قاب‌های بزرگ کار شده‌است. ولی کنترل این موضوع در قاب‌های کوچکی تر، بیشتر به معجزه می‌ماند تا عمل هنرمندانه. سفیدخوانی اثر و ترکیب‌بندی آن با تکیه‌عناصر بصری هم در بعضی کارهای ارکان شده، ناها منگ است. با این حال او در این نمایشگاه نشان داده که توانایی به خدمت گرفتن تکنیک برای نشان دادن فضای ذهنی خود را دارد. اومسجور کردن مخاطب را فقط با قدرت خطوط به خوبی می‌داند. در آثار او می‌شود به راحتی گم شد و از کشفی مداوم، لذت برد. این نمایشگاه تا ۱۲ مرداد بر پاست. اگر می‌خواهید در هزارتوی ذهن خود و نقاش قدیمی بزنید و از کشف مداوم فضاها لذت ببرید، از ساعت ۱۷ تا ۲۰ به این صیافت تماشا ساری بزنید.

برگزاری اولین جشنواره بین‌المللی «سلام فر مانده»

شبکه جهانی الکوتر برای نخستین بار، جشنواره بین‌المللی «سلام فر مانده» را با مشارکت مخاطبان خود از سراسر جهان برگزار می‌کند. به گزارش شهرآرا به نقل از روابط عمومی شبکه الکوتر، با هدف تقویت نهضت سرودخوانی و ترویج هر چه بیشتر سرود حماسی «سلام فرمانده»، جشنواره‌ای سراسری با همین نام برگزار می‌شود که گروه کودک و نوجوان، متولی برگزاری آن است. شبکه جهانی الکوتر طی فراخوانی که هم‌زمان با عید سعید غدیر خم منتشر کرد، از تمام کودکان و نوجوانان جهان اسلام که دوستدار و پیرو حضرت مهدی^(عج) هستند، دعوت کرده‌است آثار نمایشی، ادبی، تجسمی و موسیقایی خود در باره سرود «سلام فرمانده» را، از راه‌های ارتباطی وب سایت، اینستاگرام، تلگرام و واتساپ برای این شبکه بفرستند. پذیرش آثار تا نهم ربیع‌الاول (چهاردهم مهر برابر با ششم ماه اکتبر) ادامه دارد و آثار ارسالی، محدودیت زمانی ندارند. همچنین بهترین آثار شرکت داده شده، پس از داوری توسط هیئت داوران، در روز هفدهم ربیع‌الاول، مصادف با سالروز ولادت با سعادت پیامبر اکرم^(ص)، معرفی و جوایز ارزشمنی‌سای به برگزیدگان جشنواره در دره‌های سنی کودک نوجوان و بزرگ‌سال اهدا خواهد شد. روابط عمومی شبکه الکوتر، زمان پخش برنامه رازوهای جمعه، ساعت ۱۷:۳۰ تا به وقت مکه و ۱۹ به وقت تهران معرفی کرده‌است.

فراخوان «بی-دال» در گالری «بن بست»

گالری «بن بست»، فراخوان نمایشگاه نقاشی گروهی انتزاعی به نام «بی-دال» را منتشر کرد. علاقه‌مندان می‌توانند آثار خود را تا ۱۸ مرداد برای این نگارخانه بفرستند. بنا بر گزارش این خبر، انتخاب و اعلام نتایج، ۲۱ مرداد و تاریخ برگزاری نمایشگاه، ۴ شهریور امسال اعلام شده‌است.

فیلم‌برداری «ریمو» به پایان رسید

فیلم‌برداری فیلم کوتاه «ریمو» به‌نویسنده‌گی و کارگردانی بهزاد آقاچانی، از هنرمندان فیلم و تئاتر مش‌هد، به پایان رسید. فیلم‌برداری این فیلم با هنرمندان صابر صابری، فریا لاسگری، میثم سعیدی، عاطفه صفاغی و مهرداد مقیسه، پایان یافت و نیمه‌ممتاز، تدوین آن را آغاز کرد.